

Kuidas parandati kirjandeid

Ligi sada õpetajat nägi neli nädalat vaeva, et hinnata ära Eesti kõigi gümnaasiumide lõpukirjandid.

Kirjandite hindamine korraldati nii, et see oleks võimalikult objektiivne, aga samas ka salajane.

Esimest korda parandasid kirjandeid mitte lõpetajate oma õpetajad, vaid selleks spetsiaalselt väljaõpetatud hindajad. Riikliku eksami- ja kvalifikatsioonikeskuse eesti keele ainespetsialisti **Märt Hennoste** sõnul valiti hindajaid eelkõige selle alusel, et esindatud oleksid kõik maakonnad. Tähtis oli ka, et parandajate hulgas oleks võimalikult palju õppejõude. Nad moodustasid hindajate arvust ühe kolmandiku.

Kümnekaupa kileümbrikesse pakitud ja kleepsudega “pitseeritud” kirjandid ei kandnud mitte autorite ja kooli nime, vaid õpilaste ja kooli koodi. Koodi tähendust hindaja ei teadnud, aga sisu järgi võis siiski oletada, kust tööd pärit võiksid olla. Elva gümnaasiumi õpetaja **Uno Kuresoo** näiteks arvab, et üks tema parandatud kirjandipakk pärines Saaremaalt: “Kuressaare kooli põleng kumas töödest läbi.”

“Pimesi” hindamine

Iga kirjandit luges kaks õpetajat, kusjuures hindajatepaarid püüti moodustada nii, et kokku satuksid ülikooli õppejõud ja gümnaasiumiõpetaja.

Parandamine jaotus kaheks tsükliks: esimeseks (parandused punase pastakaga) ja teiseks lugemiseks (parandused rohelse pastakaga). Kirjandipakkide vahetus toimus aprilli keskpaigas, see hetk oli paika pandud mitte ainult päeva, vaid kogunisti tunni täpsusega.

Märt Hennostel on hea meel, et mitte ükski õpetaja ei jäänud hindamise ega tööde üleandmisega hiljaks.

Õpetajad hindasid nõ pimesi, see tähendab, et teine hindaja nägi küll esimese õpetaja tehtud parandusi, aga mitte tema pandud hinnet. Järelikult ei saanud see teda ka mõjutada.

Eelmistel aastatel on lõpukirjandeid hinnatud tegelikult ainult kolme hinnega: kolme, nelja ja viiega; kahte pandi haruharva. Tänavu kasutatud kümnepallisüsteem (kus näiteks erineva tase-mega “viit” tähendavad pallid üheksa ja kümme) annab võimaluse valida koguni 10 erineva võimaluse vahel.

Lõplikku hinnet ei pannud kirjandile mitte parandajad, vaid eksamikeskus Tallinnas. Tulemus ümardati alati õpilase kasuks ülespoole. Kui hinded olid näiteks kuus ja seitse, jäi lõpphinneks seitse.

Kui hinnete vahe oli suurem kui kolm palli, luges kirjandi üle veel üks Pedagoogikaülikooli õppejõust ekspert. Suur erinevus tekkis Hennoste sõnul enamasti esseistlike tööde puhul ja siis, kui parandajad olid lähtunud erinevatest hindamispõhimõtetest. Ekspert võttis siis omakorda aluseks adekvaatsema

Tiit Blat

hindaja pandud tulemuse.

Keeruline kellavärk

Kirjandite parandamise ja transportimise süsteem töötas nagu hästi õlitatud kellavärk.

Märtsi lõpul aeti Tallinna eksamikeskuses üle Eesti kokku kogutud kirjandipakid segamini nii, et ühe hindaja kätte ei satuks rohkem kui kümme ühe kooli tööd. Valmis-pandud portsud toimetati maakondade haridusosakondadesse, kuhu hindajad neile ise järele tulid.

Eksamikeskuse töötajad transportisid töid enamasti autoga. Ainult mõnel hindajal tuli kirjandipakki käe otsas tirida. Näiteks õpetaja Kuresoo sõitis Elva-Tartu vahet küll bussiga, aga seitsmekümneaastane vanahärra ei kurda, et kirjandipakkide tassimine üle jõu oleks käinud.

Samas toimetatakse Soomes lõpukirjandeid edasi ametipostiga. Kuid Märt Hennoste arvates oleks posti kasutamine meie jaoks liiga kallis ja ka usaldusväärsusega võib probleeme tekkida.

Rohkem kui sajal hindajal oli ligi 15 000 kirjandi parandamiseks

aega neli nädalat — märtsi lõpust mai alguseni. “Parandasin õhtuti nii kaua, kui suutsin,” räägib Otepää keskkooli õpetaja **Marika Paavo**. “Hommikul vaatasin viimastena loetud kirjandid igaks juhuks veel korra üle.

Iga minut oli planeeritud,” meenutab õpetaja Paavo, kes andis hindamise ajal lisaks veel koolis täiskoormusega tunde.

Hennoste oletab, et ühe kirjandi parandamine võttis aega umbes pool tundi. Kui õpetaja käest käis keskmiselt läbi kolmsada tööd, siis pidi ta nende parandamiseks kulutama 150 tundi.

Kirjanditulemuste väljapanelamiseks ja arvutisse sisestamiseks jäi eksamikeskusele vähem kui kuu aega. Õpilastele lubati, et pärast 25. maid saavad kõik oma hinded teada.

Nagu kirjandid, nii ka hinded liiguvad suuremast asutusest väiksemasse. Keskusest kõigepealt kohalikku haridusosakonda ja alles siis kooli. Esmaspäeva lõuna ajal polnud eksamikeskuse ukse taga haridusosakondade esindajate saba küll märgata, nad ei kiirustanud eriti tulemuste järele.

Lõpukirjandite liikumine

1. 25. märts. Õpilane loovutas kirjandi allkirja vastu eksamikomisjonile. Kirjandid suleti kümnekaupa kilest ümbrikesse.

2. Eksami läbiviimist kontrollinud välisvaatleja viis ümbrikud kohalikku haridusosakonda.

3. Samal või järgmisel päeval andis haridusosakond ümbrikud üle riikliku eksami- ja kvalifikatsioonikeskuse esindajale. Viimane transportis need Tallinna keskusesse.

4. Siin jaotati tööd ümber nii, et ühe hindaja parandada ei jääks rohkem kui kümme ühe kooli kirjandit. Üks hindaja pidi korraga parandama umbes 150 tööd.

5. 31. märts. Eksamikeskuse töötajad viisid ümbrike- pakid tagasi maakondade haridusosakondadesse, kuhu hindajad neile ise järele tulid.

6. 17. aprill. Kirjandipakkide vahetus haridusosakondades — hindajad said teistkordseks lugemiseks järgmised umbes 150 kirjandit.

7. 5. mai. Hindajad tõid parandatud tööd haridusosakonda, kust eksamikeskuse esindaja need Tallinna toimetas.

8. Tallinna eksamikeskuses anti kirjanditele lõplikud hinded, tulemused sisestati arvutisse. Kokku on hinnatud 11 273 eestikeelset ja 3624 venekeelset lõpukirjandit.

9. Pärast 25. maid väljastatakse tulemused haridusosakondadele, sealt saavad hinded teada koolid ja õpilased.

Tutipidu pidavad abiturientid ei tea veel oma kirjandi hinnet. Tutipeolised esmaspäeval Tallinnas Raekoja platsil.

konna mõttemaailmast ning parandamisel kogunenud õppematerjali lubavad õpetajad oma töös kasutada hakata. Lisaks veel rahaline tasu rohkem kui õpetaja ühe kuupalga ulatuses (olenevalt sellest, kui mitu kirjandit keegi parandas).

Hindajate muljed kirjanditest on enamasti positiivsed. Näiteks õpetaja Kuresoo ütleb, et oodatud šokk jäi tulemata. Talle valmistas siiski halva üllatuse kirjutajate kehv kultuurilootundmine: “Vaid kaks õpilast teadsid, et teema “Aukartus elu ees” lähtub Albert Schweitzeri keskkonnafilosoofiast.”

Küsitluteest sai ebameeldiva üllatuse osaliseks ainult Marika Paavo. “Kirjandite keeleline tase ajas ahastusse.” Paavo on lausa mures selle pärast, et maksimumhindeid pani ta kokku ainult ühe sajandiku. “Mõned kirjandid olid küll nii vahvad, et need kirjutasin oma tarbeks ümbergi.”

HELEN URBANIK